

الزامات تحقق دانشگاه‌های دولتی شهر تهران^۱

علی اکبر امین بیدختی^۲

محمد علی نعمتی^۳

مریم زارع^۴

تاریخ دریافت: ۱۳۸۹/۱۱/۰۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۰۴/۱۱

چکیده

مطالعه حاضر در راستای شناسایی الزامات تحقق دانشگاه‌پژوهی در دانشگاه‌های تهران انجام شده است. در این زمینه، ابتدا الزامات فوق از طریق مطالعه گستردۀ مبانی نظری و پیشنه تحقیق در دو گروه درون و برون‌دانشگاهی شناسایی شده و سپس با بهره‌گیری از روش دلفی دو مرحله‌ای، به تأیید ۴۸ نفر از خبرگان این حوزه رسیده است. پس از آن، به منظور تأیید نهایی ۹ الزام درون-دانشگاهی و ۵ الزام برون‌دانشگاهی شناسایی و تأیید شده در مرحله نخست، دیدگاه‌های ۱۲۱ نفر از مدیران حوزه‌های آموزش، پژوهش و اداری- مالی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران با بهره‌گیری از پرسشنامه محقق‌ساخته، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج نشان می‌دهد که به استثنای الزام سیاسی که در مرحله اول روش دلفی حذف گردیده، سایر الزامات، مورد تأیید اعضای نمونه قرار گرفته است. همچنین، مدیران دانشگاه‌های مورد مطالعه، میزان موفقیت دانشگاه خود در دستیابی به این الزامات را در تمامی موارد- به جز دانشگاه شهید بهشتی و خواجه نصیر در الزامات درون دانشگاهی و دانشگاه شهید بهشتی و امیرکبیر در الزامات برون دانشگاهی- پایین‌تر از حد

^۱. این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت آموزشی در دانشگاه سمنان در سال ۱۳۸۹ می‌باشد.

^۲. دانشیار دانشگاه سمنان aliaminbeidokhti@gmail.com

^۳. استادیار دانشگاه سمنان rnemati@gmail.com

^۴. کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه سمنان zare9006@gmail.com

متوجه ارزیابی نموده اند. در نهایت، مجموعه راهکارهای پیشنهادی به منظور تحقق این الزامات در دانشگاه های کشور شناسایی گردیده است.

واژگان کلیدی:

آموزش عالی، دانشگاه، دانشگاه پژوهی، الزامات درون و برون دانشگاهی

مقدمه

آموزش عالی همواره از اهمیت فراوانی برخوردار بوده و ارتباط نزدیکی با حیات و پیشرفت جوامع بشری داشته است (آراسته، ۱۳۸۴). در آغاز هزاره سوم میلادی، دانشگاه های کشورهای صنعتی پیشرفتی به ویژگی هایی دست یافته اند که با آنچه به صورت سنتی از دانشگاه درک می شود، متمایز است. این ویژگی ها، هم از نظر ساختاری و هم از نظر کارکردی، دانشگاه ها را در موقعیتی دشوار و در عین حال پویا قرار داده است (یمنی دوزی سرخابی، ۱۳۸۴). دانشگاه ها درمسیر بقا، توسعه و تعالی خویش، ناگزیر از هماهنگی و سازگاری مستمر با تحولات محیط پیچیده، مبهم و متلاطم پیرامون خویش هستند که این امر جز از طریق مدیریت، برنامه ریزی و تصمیم گیری علمی ، پژوهش محور و مبتنی بر اطلاعات دقیق، به روز و کارامد محقق نخواهد گردید. در این راستا، واحد دانشگاه پژوهی (OIR)^۱ بیش از نیم قرن است که در اغلب دانشگاه های معتبر جهان با هدف تصمیم سازی و انجام مطالعات و پژوهش های گسترده به منظور تأمین اطلاعات موردنیاز مدیران دانشگاهی جهت اتخاذ تصمیمات اثربخش و همچنین آسیب شناسی ، مسئله گشایی و اطمینان از عملکرد بهینه بخش های مختلف دانشگاه، در راستای ارتقای کیفیت کارکردها، فرآیندها و بروندادهای این نهاد تأثیرگذار در جامعه، ایجاد و توسعه یافته است (ولکواین، ۲۰۰۸).

این امر در حالی است که آموزش عالی در ایران با مشکلاتی دست به گردیان است. یکی از ابعاد این موضوع آن است که با وجود رشد کمی در برخی از زمینه ها طی چند سال اخیر، به لحاظ کیفی با بسیاری از استانداردهای استقرار یافته در آموزش عالی توسعه یافته جهانی، فاصله زیادی دارد. یکی از مصادیق و در عین حال دلایل فقدان کیفیت در آموزش عالی کشور ما، توسعه نیافتگی سازمانی دانشگاه ها است. این توسعه نیافتگی را می توان هم در ابعاد کلان آن (مانند ضعف های مربوط به استقلال دانشگاهی، آزادی علمی، فرهنگ اجتماع علمی و منابع انسانی) ملاحظه کرد و هم به نشانگان خرد و تفصیلی تر و عینی تر

¹. OIR=Office Institutional Research

آن پرداخت. یکی از این ابعاد بسیار عینی و عملیاتی، فقدان نهادینه شدن «دانشگاه پژوهی»^۱ در دانشگاه‌های ایران است (فراستخواه، ۱۳۸۸).

بدین ترتیب، به نظر می‌رسد مسئله اصلی، توجه به مسائل و چالش‌های موجود در نظام آموزش عالی به منظور ارتقای کارایی و اثربخشی آن، جلب مجدد اعتماد عمومی و کسب اعتبار ملی و بین‌المللی در راستای بهبود مسئله کیفیت و تناسب در دانشگاه هاست که ایجاد و توسعه واحد دانشگاه پژوهی جهت تأمین آن، اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. به همین دلیل در این تحقیق تلاش گردیده است که الزامات اساسی تحقق این واحد از طریق مطالعه مبانی نظری و پیشینه تحقیق شناسایی گردد و با توجه به شرایط موجود در کشور و بر اساس نظرات خبرگان، مدیران و دست‌اندرکاران این حوزه بومی‌سازی شود.

مروری بر مبانی نظری و پیشینه پژوهش

فکر و ایده «دانشگاه پژوهی» از تأسیس نخستین دانشگاه‌های جهان همواره مورد توجه بوده است، اما مفهوم دانشگاه پژوهی از سال ۱۸۶۹ در دانشگاه‌های آمریکا رسمیت یافت (ساکتی، ۱۳۸۴). در اوایل دهه شصت میلادی، واژه و مفهوم دانشگاه پژوهی در ادبیات آموزش عالی تثبیت شد و واحد مربوط به آن در دانشگاه‌های آمریکا ایجاد گردید؛ به طوری که دهه ۱۹۵۵-۱۹۶۵ به دهه‌ی انقلاب «دانشگاه پژوهی» موسوم شد و دانشگاه‌های مجهز به IR^۲ از ۱۱۵ افزایش یافت (رورک و بروکس، ۱۹۶۶). مهمترین کارکردهای اولیه این واحد عبارت است از: همکاری با مدیریت دانشگاه در امور برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی مبتنی بر گردآوری و تحلیل اطلاعات، تهیه گزارش‌ها و تحلیل‌هایی از وضعیت ثبت نام و مسایل دانشجویی، منابع انسانی و اعضای هیأت علمی و مطالعات مربوط به آنان، طراحی سیستم اطلاعات مدیریت و نظایر آن (سوآپ و مونتگومری، ۱۹۷۰). در حال حاضر، بزرگترین انجمن دانشگاه پژوهی آمریکا موسوم به (AIR^۳) است که از دهه ۱۹۶۰ به عنوان یک انجمن حرفه‌ای فعالیت خود را آغاز کرده است و هم اکنون ۳۲۰ عضو دارد (ساکتی، ۱۳۸۴).

¹. Institutional Research=IR

². Association for Institutional Research

به لحاظ کارکردی در دهه ۶۰، OIR به مثابه واحدی تلقی می شد که ضمن پشتیبانی اطلاعاتی از تصمیم گیری مدیریت دانشگاهی، تهیه گزارش هایی را بر عهده بگیرد که برای پاسخ‌گویی به دولت ایالتی و فدرال و نیز مراجع غیر دولتی مانند انجمن های اعتبار سنجی و سازمان های آموزش عالی لازم است. از دهه ۸۰ به بعد مشکلاتی مانند کاهش تأمین دانشگاه ها از طریق منابع عمومی از یک سو و سایر تغییرات محیطی از سوی دیگر سبب شد که اهمیت اطلاعات برای دانشگاه ها افزایش پیدا کند و در این راستا کارکرد اطلاعاتی OIR برای برنامه ریزی، تحلیل و توسعه سیاست، تخصیص منابع و ارزشیابی، بیش از پیش مورد توجه مدیریت های دانشگاهی قرار بگیرد. از این دوره به بعد، به OIR فقط به منزله منبع «تولید دادگان» نگریسته نمی شد؛ بلکه از آن انتظار می رفت با ارتباط دادن داده ها با زمینه های درونی و بیرونی دانشگاه و تبدیل شان به اطلاعات معنی دار، به برنامه ریزی و مدیریت راهبردی دانشگاه با رویکرد سیستمی کمک بکنند تا دانشگاه ها بتوانند خود را به صورت فراکنشی^۱ با محیط متغیر همراه سازند و آینده را شکل بدهنند (اولسن، ۲۰۰۰). اما طی دهه های ۶۰ تا ۹۰، تحولات زیادی در نقش OIR بوجود آمده است. در دهه ۹۰، نقش OIR عمدتاً با «کارکرد خدمات به مدیریت^۲ (خدمات اطلاعاتی) شناخته می شد. در دهه ۷۰ نقش آن به مثابه نهادینه کردن «انتقاد از خود در دانشگاه»^۳ توسعه یافت. در دهه ۸۰، OIR با نقش هایی همچون «هوش سازمانی»^۴ دانشگاه، واسطه ای تغییر^۵ آن مطرح شد و در دهه ۹۰ نقش آن به تحلیل گر سیاست های^۶ دانشگاه خود اندیشی حرفة ای^۷ دانشگاه باز تعریف شد و سرانجام در پایان سده ۲۰، از OIR به عنوان دستیاری سازگاری با محیط^۸ متغیر و باز طراحی^۹ مدام دانشگاه تعییر می شد(پرسون، ۱۹۹۹).

ساکتی (۱۳۸۴) دانشگاه پژوهی را فرآیند نظام یافته پژوهش ها و ارزشیابی های منظم کلیه: ۱- فرآیندها، ۲- برنامه ها، ۳- عملکردها، ۴- منابع و ۵- اثربخشی واحد های سازمانی در یک دانشگاه یا مؤسسه آموزش عالی پژوهشی یا فناوری با مرکزیت یک واحد رسمی دانشگاه

1. Proactive
2. Management service function
3. Institutional critic
4. Organizational intelligence
5. Change agent
6. Policy analyst
7. Professional self reflection
8. Adaptive function
9. Redesigning

پژوهی از طریق جلب مشارکت سایر واحدها یا گروه‌های اعضای هیئت علمی، کارشناسان و دانشجویان به منظور: ۱- گردآوری و سازماندهی داده‌ها -۲- پردازش و تحلیل به هنگام داده‌ها -۳- تولید و تفسیر دانش و اطلاعات -۴- تقدیم گزارشات و توصیه‌های سنجیده به هیأت رئیسه و مدیران میانی و اجرایی و سایر مخاطبان درون و برون دانشگاهی جهت: ۱- سیاستگذاری ۲- برنامه‌ریزی و ۳- تصمیم‌گیری‌های راهبردی و عملیاتی در راستای اعمال مدیریت دانش محور در نظر می‌گیرد (ساکتی، ۱۳۸۴). ترنزینی شایستگی‌های لازم جهت ایجاد OIR را به مثابه هوش سازمانی در سه دسته توصیف کرده است: ۱) هوش فنی - تحلیلی، ۲) هوش مسئله‌ای و ۳) هوش مفهومی و زمینه‌ای بدین شرح:

الف) هوش فنی - تحلیلی در گردآوری و تحلیل اطلاعات، توسعه شاخص‌ها و نشانگرهای روش شناسی تحقیقات تجربی، شبه تجربی، پیمایشی و کیفی و برنامه‌های نرم‌افزاری همچون SPSS و... (اما این شایستگی به تنها یک کافی نیست).

ب) هوش مسئله‌ای در دانش به مسائلی مانند تشخیص منابع، تخصیص منابع، برنامه‌ریزی، سیاست‌گذاری، ساختارهای قدرت غیر رسمی (اما این شایستگی نیز به تنها یک کافایت نمی‌کند).

ج) هوش مفهومی - زمینه‌ای در فهم فرهنگ محیط و سازمان، فهم طرف‌های ذینفع و ارزش‌ها و نگرش‌ها که دو شایستگی قبلی از طریق این شایستگی با ویژگی‌های خاص دانشگاه متبع OIR متناسب می‌شوند. این شایستگی‌ها به مثابه الزامات تحقق دانشگاه پژوهی توسط ترنزینی مطرح شده است (ترنزینی، ۲۰۰۸).

علی‌رغم گذشت بیش از نیم قرن از زمان ظهور و نضج مفهوم و واحد دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های ایالات متحده و سایر دانشگاه‌های معتبر جهان، هنوز اقدام و برنامه منسجم و هدفمندی در راستای ایجاد و توسعه آن در دانشگاه‌های کشور صورت نپذیرفته است؛ هر چند برخی فعالیت‌های مشابه و پراکنده^۱ آن هم تنها در سطح تولید و انتشار داده و اطلاعات - نه در سطح دانش و خرد - در قالب بخش‌ها و واحدهای مختلف دانشگاه‌های کشور صورت پذیرفته که بدون شک نیازمند شناسایی، اصلاح، ساماندهی و برنامه‌ریزی هدفمند در راستای دستیابی به اهداف

1. Distributed IR

ارزشمند این مفهوم و واحد دانشگاهی است. بنابراین در ادامه، برخی از تجربه های محدود مرتبط با دانشگاه های ایران، مطرح می شود(جدول شماره ۱).

جدول شماره ۱. نمونه ای از مهمترین اقدامات مرتبط با دانشگاه پژوهشی، صورت پذیرفته در دانشگاه های کشور

دانشگاه	وضعیت موجود (دانشگاه پژوهشی)	ظرفیت های بالقوه
دانشگاه آزاد اسلامی	پاره ای از اهداف و وظایف واحد طرح و برنامه این دانشگاه تشبیه با برخی ابعاد مأموریتی و کارکردی واحد دانشگاه پژوهشی دارد که عبارت است از : ایجاد بلاتک اطلاعاتی دانشگاه و همچنین یکی از جمله های عملکردی دفتر طرح و برنامه گردآوری و پذارش و تحلیل اطلاعات در زمینه های آموزشی پژوهشی، پرسنلی رفاهی و کالابی آنان.	تحولات فکری و گفتمانی در جامعه دانشگاهی، احساس نیاز به ارتیخی، بهره وری و کیفیت در میان مدیران و نیاز به مأموریت های این دفتر، گسترش نیاز به همکاری علمی بین المللی وجود دانشجویان تحصیلات تکمیلی توانمند و رساله های تحقیقاتی
دانشگاه هنر اسلامی	در واحد مدیریت طرح و برنامه این دانشگاه فعالیت های مشابه با دفتر IR انجام می شود که عبارت است از: ایجاد سیستم های مختلف اطلاعاتی و آماری به منظور استفاده در برنامه ریزی ها و نحوی سازمانی و برآورد نیازهای خدماتی دانشگاه، تهیه و تظمیم آمارهای لازم در مورد فعالیت ها و نیروها و عوامل موجود در دانشگاه و واحدهای تابعه، انجام بررسی های سازمانی و برآورد نیروی انسانی مورد نیاز دانشگاه و جمع آوری اطلاعات واحدهای مختلف دانشگاه برای تقطیم و پیشنهاد بودجه.	شرح وظایف کنونی مدیریت طرح و برنامه و جایگاه سازمانی این مدیریت که از وزیرگی فریابخشی و کلان برخوردار است می تواند به عنوان یک پتانسیل بالقوه برای ایجاد دفتر دانشگاه پژوهشی در این دانشگاه مدد نظر قرار گیرد لذا می توان با این تجدید نظر در ساختار کنونی این مدیریت را به یک ستاد تخصصی تحت نظر رئیس دانشگاه تبدیل کرد.
دانشگاه زبان و مترجم	در معاونت اداری- مالی و در زیر مجموعه مدیریت بودجه و تشکیلات این دانشگاه زیر گروهی با عنوان «گروه اطلاعات و آمار» وجود دارد که در سطح بسیار محدود کارهای مشابه با برخی مأموریت ها و فعالیت های واحد دانشگاه پژوهشی را انجام می دهد.	وجود تجربه ادارگیری و جمع آوری داده و اطلاعات در سطح دانشگاه و ارائه گزارش های اداری و همچنین امکان استفاده از ظرفیت های گروه اطلاعات و آمار به عنوان پایه ای برای تشکیل واحد IR در این دانشگاه.
دانشگاه شهید بهشتی اهر	انجام فعالیت های مشابه IR به گونه ای توزیع شده و پراکنده در این دانشگاه توسعه واحدهایی چون : مدیریت برنامه ریزی و ارزیابی آموزشی تحت ناظارت معاونت آموزشی دانشگاه، دفتر سنجش و نظارت، زیر نظر ریاست دانشگاه مدیریت خدمات فرهنگی تحت ناظرات معاونت دانشجویی	وجود مرکز داده پردازی و اطلاع رسانی، فعل بودن اعضای هیأت علمی و دانشجویان برخی دانشکده ها در تعریف پژوهه های تحقیقاتی مرتبه با فعالیت ای IR، تجزیمات واحدهای مدیریت برنامه ریزی جهت طراحی یک واحد فرایبخشی، هماهنگ کننده و یکنواخت کننده فعالیت های شیوه IR در سطح دانشگاه
دانشگاه صنعتی پارک	انجام فعالیت های مشابه با واحد دانشگاه پژوهشی در این دانشگاه به گونه ای توزیع شده و پراکنده (Distributed IR) تا قبل از سال ۱۳۷۱، جدیتر شدن فعالیت های مشابه با واحد دانشگاه پژوهشی از این سال به بعد در قالب برنامه ریزی استراتژیک دانشگاه و همچنین تأسیس دفتر ناظرات، ارزیابی و برنامه ریزی دانشگاه در سال ۱۳۷۵ با انجام خدمات مشابه با مأموریت های این واحد	حضور اساید با لگیزه و توانمند در تعریف پژوهه های مرتبه با حوزه ای IR امکان استفاده از پتانسیل های موجود در اداره کل روابط عمومی دانشگاه و دفتر ناظرات، ارزیابی و برنامه ریزی برای تشکیل این واحد به عنوان یک واحد فرایبخشی و هماهنگ و مسجم کننده فعالیت های پراکنده IR در سطح دانشگاه.

به طور کلی، تحقیقات انجام شده در حوزه IR و شناسایی الزامات تحقق آن در ایران به تعداد انگشت شماری صورت پذیرفته است که در این تحقیقات به الزامات تحقق دانشگاه پژوهشی به طور مستقل پرداخته نشده است. جاودانی در سال ۱۳۸۲ در مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی، طرح پژوهشی ایجاد IR در مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه

ریزی را انجام نمود؛ ولی به طور جای پی گیری نگردید. انتظاری در سال ۱۳۸۳ در نامه آموزش عالی، شماره های ۱، ۲، ۳ و ۴ تحقیقی با عنوان "تحقیقات نهادی رهیافتی برای بهبود بهرهوری توسعه دانش در دانشگاه های ایران" انجام داد. در این تحقیق عامل فرهنگی و اقتصادی به عنوان عوامل اصلی جهت ایجاد این واحد در نظر گرفته شده است. پس از آن، طی نشست پنجه دوم رؤسای دانشگاه ها و مراکز علمی در مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی تاریخچه، مفاهیم، و کارکردهای IR توسط پرویز ساکتی مطرح گردید و گزارش این نشست در سال ۱۳۸۴ ارائه شد. در این گزارش به تعریف IR، تاریخچه و دلایل رشد و روند تکاملی آن پرداخته شده است و عوامل فرهنگی، مدیریتی، علمی- حرفه ای، ساختاری از عوامل مهم در ایجاد این واحد تلقی گردیده است.

فراستخواه در سال ۱۳۸۸ نیز کتابی با عنوان "دانشگاه و آموزش عالی؛ منظرهای جهانی و مسئله های ایرانی" به چاپ رسانده است که در این کتاب در یک فصل مجزا به صورت مختصر به بحث درباره مفهوم دانشگاه پژوهی پرداخته شده است.

مطالعات انجام شده در سطح بین المللی حاکی از آن است که به مفهوم و واحد IR در سطح وسیع پرداخته شده است. ولکوین(۲۰۰۸) در تحقیقی با عنوان "پایه و اساس شکل گیری دانشگاه پژوهی" به سیر تحول تاریخی IR و الزامات تحقق این واحد اشاره نموده است. همچنین چمبرس و لویس جرک (۲۰۰۷) در تحقیقی با عنوان "ابزارها و تکنیک های پیشرفته در پیاده سازی IR" ضمن تبیین ابزارهای مورد نیاز ایجاد واحد IR، با ارایه پرسشنامه ای در قالب یک تحقیق مشابه الزامات مورد نیاز جهت تحقق IR را مورد سنجش قرار داده اند. با وجود فعالیت های گسترده در سطح بین المللی در این حوزه، «دانشگاه پژوهی» در دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ایران تاکنون نهادینه نشده است. با توجه به کارکردهای بسیار حیاتی این واحد و ایجاد آن در جوامع توسعه یافته علمی، ضرورت ایجاد این واحد در دانشگاه های کشور بیش از پیش ضروری به نظر می رسد. بنابراین، این پژوهش به دنبال شناسایی الزامات اساسی جهت تحقق این واحد در دانشگاه های کشور است.

روش پژوهش

مطالعه حاضر به طور کلی در گروه تحقیقات توصیفی- زمینه‌یابی قرار می‌گیرد که مشتمل بر دو بخش: (الف) اجرای روش دلفی دو مرحله‌ای میان خبرگان و متخصصان حوزه؛ (ب) بررسی دیدگاه‌های مدیران حوزه‌های آموزش، پژوهش و اداری- مالی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران که در ارتباط با این واحد قرار دارند، است. بنابراین جامعه آماری بخش نخست این مطالعه، شامل کلیه خبرگان، محققان و متخصصان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و مراکز علمی- تحقیقاتی وابسته (مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی و مرکز تحقیقات و سیاست علمی کشور) در این زمینه بوده که برابر با ۴۸ نفر است و جامعه آماری بخش دوم مشتمل بر مدیران حوزه‌های آموزش، پژوهش و اداری- مالی (به دلیل ارتباط حوزه‌های فوق با واحد دانشگاه پژوهشی) در دانشگاه‌های دولتی شهر تهران شامل دانشگاه‌های تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، الزهراء (س)، تربیت معلم، امیر کبیر، صنعتی شریف و خواجه نصیر طوسی بوده که برابر با ۲۰۰ نفر است. نمونه‌گیری در جامعه نخست به دلیل قلت تعداد اعضای جامعه، به صورت تمام‌شماری انجام شده و در بخش دوم با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای- تصادفی، نمونه آماری برابر با ۱۳۲ نفر از مدیران دانشگاه‌های مورد مطالعه، تعیین گردیده است.

ابزار مورد استفاده در این تحقیق، شامل پرسشنامه محقق‌ساخته است که از طریق شناسایی الزامات اصلی و فرعی مؤثر در تحقیق دانشگاه پژوهشی در دانشگاه‌ها از طریق مطالعه مبانی نظری و تحقیقات پیشین و بهره‌گیری از نظرات خبرگان این حوزه و همچنین تلفیق پرسشنامه‌های موجود در این زمینه در سطوح ملی و بین‌المللی، در دو بخش: (الف) الزامات درون‌دانشگاهی (فرهنگ دانشگاهی، منابع انسانی، مدیریتی، ساختماری، فرایندی، فناوری، مالی و اعتباری و امکانات و تجهیزات) و (ب) الزامات برون‌دانشگاهی (فرهنگی، اقتصادی، قانونی، مکانیزم‌های حمایتی و تشویقی و اهداف و برنامه‌های بالادستی) طراحی و تدوین گشته است. روایی پرسشنامه فوق از طریق بررسی نظرات خبرگان این حوزه و انجام جرح و تعدیلات لازم و پایایی آن با بهره‌گیری از روش آلغای کرونباخ برابر با ۰/۹۵ تعیین گردیده است. علاوه بر آن، به منظور تجزیه و تحلیل داده و اطلاعات جمع آوری شده از روش‌های تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) به منظور مقایسه دیدگاه‌های مدیران در

دانشگاه های مختلف، آزمون t مستقل برای بررسی تفاوت دیدگاه های مدیران و خبرگان و از آزمون t تک نمونه ای برای شناسایی الزامات تحقیق دانشگاه پژوهی و همچنین از آزمون های تعقیبی نظری شفه برای تعیین دقیق تفاوت های گروه ها بهره گیری شده است.

یافته های پژوهش

در این پژوهش، تلاش شده است، ابتدا از طریق مطالعه گسترده مبانی نظری، تحقیقات پیشین و پرسشنامه های موجود در این زمینه در سطوح ملی و بین‌المللی، تمامی الزامات درون و برون دانشگاهی مرتبط با حوزه دانشگاه پژوهی شناسایی گردید، سپس موارد مشابه ادغام یا حذف شود و موارد باقیمانده در ده گروه الزامات درون‌دانشگاهی و شش گروه الزامات برون‌دانشگاهی دسته‌بندی شود. پس از آن، با بهره گیری از روش دلفی دو مرحله‌ای، دیدگاه های صاحب‌نظران، خبرگان و متخصصان این حوزه، در ارتباط با الزامات فوق مورد بررسی و جرح و تعدیل قرار گرفته و پس از چندین بار ارسال و دریافت پرسشنامه و تجزیه و تحلیل دیدگاه‌ها، اجماع و اتفاق نظر کلی به دست آمد. بر آن اساس، در ارتباط با الزامات درون‌دانشگاهی، الزام اعتقاد و مشارکت دانشگاهیان در الزام فرهنگ دانشگاهی ادغام و در ارتباط با الزامات برون‌دانشگاهی، الزام سیاسی حذف گردید و در نهایت نه الزام درون‌دانشگاهی مشتمل بر فرهنگ دانشگاهی، الزامات مدیریتی، الزامات ساختاری، الزامات فرآیندی، الزامات مالی و اعتباری، الزامات منابع انسانی، الزامات فناوری ICT الزامات علمی و حرفه‌ای، امکانات و تجهیزات و پنج الزام برون دانشگاهی شامل الزامات فرهنگی، الزامات قانونی، اهداف و برنامه‌های بالادستی، الزامات اقتصادی، مکانیزم‌های حمایتی و تشویقی مورد تأیید قرار گرفت. نتایج مرتبط با اولویت‌بندی الزامات درون و برون‌دانشگاهی مؤثر بر تحقق واحد دانشگاه پژوهی بر اساس میزان اهمیت، در جدول ۲ آورده شده است.

جدول شماره ۲. اولویت‌بندی الزامات درون و برون دانشگاهی مؤثر در تحقق دانشگاه پژوهی

ابعاد	الزامات اصلی	میانگین پاسخ‌ها	اولویت الزامات
روز دانشگاهی	فرهنگ دانشگاهی	۳.۸	۱
	الزامات مدیریتی	۳.۷	۲
	الزامات علمی و حرفه‌ای	۳.۶۲	۳
	الزامات ساختاری	۳.۴۱	۴

۵	۳.۳۷	الزامات فرآیندی	دانشگاه پژوهی
۶	۳.۲۵	الزامات مالی و اعتباری	
۷	۳.۵۸	الزامات منابع انسانی	
۸	۳.۴۵	الزامات فناوری ICT	
۹	۳.۰۸	امکانات و تجهیزات	
۱	۳.۲۵	الزامات فرهنگی	دانشگاه پژوهی
۲	۳.۲۹	الزامات قانونی	
۳	۳.۳۳	اهداف و برنامه های بالادستی	
۴	۳	mekanizm های حمایتی و تشویقی	
۵	۲.۷۵	الزامات اقتصادی	

نتایج اولویت بندی الزامات حاکی از آن است که فرهنگ دانشگاهی و فرهنگ جامعه برای ایجاد IR از اولویت بالاتری برخوردارند. پس از این مرحله با شناسایی زیر مؤلفه های هر کدام از این عوامل، پرسشنامه محقق ساخته جهت دریافت نظرات مدیران دانشگاه های دولتی شهر تهران که در ایجاد واحد IR نقش کلیدی را ایفا می کنند، تدوین گردید. پس از توزیع و جمع آوری و تجزیه و تحلیل پرسشنامه از دیدگاه مدیران دانشگاه های دولتی تهران (با توجه به نتیجه آزمون t) الزامات تحقق دانشگاه پژوهی در سطح معناداری $P \leq 0.05$ مورد تأیید قرار گرفته است. به بیان دیگر در کل، افراد مورد مطالعه با این الزامات با میانگینی برابر ۳/۱۷ در سطحی بالاتر از متوسط (در حد زیاد و خیلی زیاد) موافق بوده اند.

در رابطه با این سؤال که "آیا تفاوت معنادار میان دیدگاه خبرگان و مدیران دانشگاه های مختلف در ارتباط با الزامات فوق وجود دارد" نتایج آزمون T مستقل بین دو گروه خبرگان و مدیران را نشان می دهد که در سطح معناداری $P \leq 0.05$ میانگین دیدگاه خبرگان ۳/۲۶ در مقایسه با دیدگاه مدیران با میانگین ۳/۱۷ بدست آمده است و این بیانگر آن است که بین دو گروه خبرگان و مدیران در این آزمون تفاوت معنادار مشاهده نمی شود. بررسی مبانی و پیشینه نظری و نتایج حاصل از مطالعه انجام شده در خصوص مقایسه دیدگاه مدیران و خبرگان نتایج حاصل از این تحقیق را تأیید می نماید. محققانی همچون ساكتی(۱۳۸۴) و فراستخواه(۱۳۸۸)، در سطح ملی و نایت(۲۰۱۰)، گیونز ماری (۲۰۰۹)، ولکوین (۲۰۰۸)، جرك و چمبرس (۲۰۰۷)، کریستیا لی مر و دیگران(۲۰۰۹) در سطح بین المللی به نتایج یکسانی دست یافته اند.

جدول شماره ۲۳ آزمون ۶ مبتنی بر مورد تفاوت معناداری الزامات تحقق دانشگاه پژوهی بین خبرگان و مدیران

سطح معناداری	درجه آزادی (DF)	T	مقدار	تفاوت میانگین ها	انحراف معیار	میانگین	تعداد نمونه (N)	شاخص	متغیر
									خبرگان
۰/۳۸	۲۶	۰/۸۸	۰/۰۸۷	۰/۲۷	۳/۲۶	۲۹	الزامات تحقق دانشگاه پژوهی	خبرگان	خبرگان
								مدیران	مدیران

همچنین در پاسخ به این سؤال که "آیا تفاوت معناداری میان دیدگاه مدیران در دانشگاه های مختلف در ارتباط با الزامات فوق وجود دارد؟"، نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده ها (تحلیل واریانس یک راهه)، نشان داد که در ارتباط با الزامات علمی و حرفه ای، الزامات فرآیندی، امکانات و تجهیزات و فرهنگ دانشگاهی در رابطه با الزامات درون دانشگاهی و اهداف و برنامه های بالادستی و مکانیزم های حمایتی و تشویقی در رابطه با الزامات بروون دانشگاهی، تفاوت معنادار میان دیدگاه مدیران دانشگاه های مختلف وجود دارد. نتایج تحلیل واریانس مربوط به سؤال در جداول ۴ و ۵ ارائه شده است.

جدول شماره ۴. نتایج تحلیل واریانس یکراهه درمورد الزامات درون دانشگاهی در رابطه با تفاوت بین دیدگاه مدیران در دانشگاه های مختلف

سطح معناداری	F	میانگین مجنورات	درجات آزادی	مجموع مجنورات	مانع تغییرات	الزامات درون دانشگاهی
* ۰/۰۰۰	۴/۹۶۸	۰/۵۱۹	۸	۴/۱۵۴	بین گروهی	۱۳۹۱
		۰/۱۰۵	۱۱۲	۱۱/۷۰۶	درون گروهی	
			۱۲۰	۱۵/۸۶۰	جمع کل	
۰/۲۹۶	۱/۲۱۷	۰/۲۵۳	۸	۲/۰۲۷	بین گروهی	۱۳۹۲
		۰/۲۰۸	۱۱۲	۲۳/۳۲۷	درون گروهی	
			۱۲۰	۲۵/۳۵۵	جمع کل	
	۰/۷۵۹	۰/۱۶۳	۸	۱/۳۰۴	بین گروهی	۱۳۹۳
		۰/۲۱۵	۱۱۲	۲۴/۰۴۵	درون گروهی	
			۱۲۰	۲۵/۳۴۹	جمع کل	

الزامات تحقق دانشگاه پژوهی در..... ۱۹۹/

۰/۴۰۷	۱/۰۴۶	۰/۳۱۹	۸	۲/۵۵۰	بین گروهی	متغیری
		۰/۳۰۵	۱۱۲	۳۴/۱۴۸	درون گروهی	
			۱۲۰	۳۶/۶۹۸	جمع کل	
۰/۰۲۸	۲/۲۶۶	۰/۴۲۳	۸	۲/۳۸۰	بین گروهی	فریادی
		۰/۱۸۶	۱۱۱	۲۰/۶۹۷	درون گروهی	
			۱۱۹	۲۴/۰۷۷	جمع کل	
۰/۲۳۷	۰/۳۲۸	۰/۳۳۹	۸	۲/۷۱۲	بین گروهی	قابل و اعیانی
		۰/۲۵۵	۱۱	۲۸/۳۵۰	درون گروهی	
			۱۱۹	۳۱/۰۶۲	جمع کل	
* ۰/۰۰۰	۴/۲۱۲	۱/۳۵۳	۸	۱۰/۸۲۱	بین گروهی	آنکارا و قمیران
		۰/۳۲۱	۱۰۹	۳۵/۰۰۱	درون گروهی	
			۱۱۷	۴۵/۸۲۲	جمع کل	
۰/۰۳۳	۲/۱۹۲	۰/۵۳۳	۸	۴/۲۶۳	بین گروهی	فرهنگ دانشگاهی
		۰/۲۴۳	۱۱۲	۲۴/۲۳۱	درون گروهی	
			۱۲۰	۳۱/۴۹۴	جمع کل	
۰/۳۵۹	۱/۱۱۵	۰/۳۲۲	۸	۲/۵۷۲	بین گروهی	نقاشی
		۰/۲۸۸	۱۱۲	۳۲/۳۰۲	درون گروهی	
			۱۲۰	۳۴/۸۷۵	جمع کل	

جدول شماره ۵. نتایج تحلیل واریانس یکراهه درمورد الزامات برون دانشگاهی در رابطه با تفاوت بین دیدگاه مدیران در دانشگاه های مختلف

سطح معناداری	F	میانگین مجلورات	درجه آزادی	مجموع مجلورات	منابع تغییرات	الزامات برون دانشگاهی	
۰/۶۰۰	۰/۸۰۴	۰/۲۴۴	۸	۱/۹۵۲	بین گروهی	ازوقاتی و فرهنگی	
		۰/۳۰۳	۱۰۹	۳۳/۰۷۱	درون گروهی		
			۱۱۷	۳۵/۰۲۳	جمع کل		
۰/۷۹۵	۰/۵۷۷	۰/۴۱۸	۸	۳/۳۴۷	بین گروهی	ازوقاتی اقتصادی	
		۰/۷۲۵	۱۱۲	۸۱/۱۴۷	درون گروهی		

			۱۲۰	۸۴/۴۹۴	جمع کل	
۰/۷۹۵	۰/۵۷۷	۰/۴۱۸	۸	۳/۳۴۷	بین گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۰/۷۲۵	۱۱۲	۸۱/۱۴۷	درون گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۱۲۰	۸۴/۴۹۴		جمع کل	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
۰/۰۱۶	۲/۴۹۷	۱/۵۱۷	۸	۱۲/۱۳۷	بین گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۰/۶۰۸	۱۰۷	۶۵/۰۱۶	درون گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۱۱۵	۷۷/۱۵۳		جمع کل	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
* ۰/۰۰۲	۳/۲۶۳	۱/۰۳۹	۸	۸/۳۱۵	بین گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۰/۳۱۹	۱۱۰	۳۵/۰۴۴	درون گروهی	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی
		۱۱۸	۴۲/۳۵۹		جمع کل	از دانشگاه و دانشگاه پژوهی

جهت روشن شدن تفاوت بین دیدگاه مدیران دانشگاه های مختلف تهران در رابطه با تحقق الزامات دانشگاه پژوهی، آزمون تعقیبی شفه مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به نتایج این آزمون، در رابطه با الزام علمی و حرفه ای، بین دانشگاه صنعتی شریف با تربیت معلم، خواجه نصیر، تربیت مدرس و شهید بهشتی در سطح معنی داری $P \leq 0.05$ تفاوت معنادار مشاهده شده است. بدین ترتیب که مدیران دانشگاه صنعتی شریف این الزام را کمتر از دانشگاه های فوق در تحقق دانشگاه پژوهی مؤثر دانسته اند. درواقع مدیران این دانشگاه الزام علمی و حرفه ای را کم اهمیت تر از سایر مدیران در تحقق دانشگاه پژوهی می دانند. همچنین در رابطه با امکانات و تجهیزات، بین دانشگاه صنعتی شریف و تربیت مدرس در سطح معناداری $P \leq 0.05$ تفاوت معنادار مشاهده شده است. بدین ترتیب که مدیران دانشگاه صنعتی شریف این الزام را کمتر از دانشگاه تربیت مدرس در تحقق دانشگاه پژوهی مؤثر دانسته اند. در رابطه با الزام حمایتی و تشویقی نیز، بین دانشگاه صنعتی شریف با شهید بهشتی در سطح معناداری $P \leq 0.05$ تفاوت مشاهده شده است. بدین ترتیب که مدیران دانشگاه صنعتی شریف این الزام را کمتر از دانشگاه شهید بهشتی در تحقق دانشگاه پژوهی مؤثر دانسته اند.

از دیگر سو، نظرات مدیران در رابطه با الزامات تحقق دانشگاه پژوهی در دانشگاه محل خدمت خود جمع آوری گردید. در این رابطه الزاماتی که میانگین آن ها بیشتر از میانگین مفروض باشد و آزمون t تک نمونه ای بزرگتر بودن آن را نسبت به میانگین مفروض $2/5$ (حد وسط طیف چهار درجه ای) در سطح معناداری $P \leq 0/05$ تأیید کند، موفقیت دانشگاه را نشان می دهد و بالعکس. نتیجه آزمون t ، کمتر بودن میزان این الزامات در دانشگاه های دولتی تهران از میزان میانگین در سطح معناداری $P \leq 0/05$ در مورد الزامات فناوری، مدیریتی، ساختاری، فرآیندی، فرهنگ دانشگاهی و منابع انسانی در الزامات درون دانشگاهی و الزامات اقتصادی، قانونی، اهداف و برنامه های بالادستی و مکانیزم های حمایتی و تشویقی در الزامات بروون دانشگاهی را نشان داده است. به عبارت دیگر تحقق این الزامات در دانشگاه های دولتی تهران از حد میانگین پایین تر ارزیابی شده است. در مورد الزامات مالی و اعتباری و امکانات و تجهیزات، میانگین بدست آمده بالاتر از سطح میانگین فرضی ($2/5$) تأیید گردید. نتایج مربوط به این آزمون در خصوص الزامات درون و بروون دانشگاهی در جداول ۶ و ۷، ارائه شده است.

جدول شماره ۶ الزامات درون دانشگاهی تحقق دانشگاه پژوهی از دیدگاه مدیران دانشگاه های دولتی تهران

نتیجه آزمون	سطح معنی داری	t	مقدار t	تفاوت میانگین از $2/5$	انحراف معیار	میانگین	الزامات درون دانشگاهی	الزامات درون دانشگاهی
عدم موفقیت	۰/۰۲۲	-۲/۳۹	-۰/۲۲	۰/۶۱۹	۲/۲۷	۱. الزامات علمی و حرفه	۱. الزامات علمی و حرفه ۲. الزامات فناوری ICT ۳. الزامات مدیریتی ۴. الزامات ساختاری ۵. الزامات فرایندی ۶. الزامات مالی و اعتباری ۷. امکانات و تجهیزات ۸. فرهنگ دانشگاهی ۹. الزامات منابع انسانی	
عدم موفقیت	۰/۰۰۲	-۳/۲۲	-۰/۳۳	۰/۶۶۹	۲/۱۶	۲. الزامات فناوری ICT		
عدم موفقیت	۰<۰/۰۰۱	-۴/۰۸	-۰/۵۴	۰/۸۶۰	۱/۹۵	۳. الزامات مدیریتی		
عدم موفقیت	۰<۰/۰۰۱	-۴/۰۸	-۰/۴۶	۰/۷۳۵	۲/۰۳	۴. الزامات ساختاری		
عدم موفقیت	۰/۰۰۴	-۳/۰۳	-۰/۲۳	۰/۷۱۲	۲/۱۶	۵. الزامات فرایندی		
موفقیت	۰/۰۵	-۲/۰۲	-۰/۳۵	۱/۱۴۳	۲/۱۴	۶. الزامات مالی و اعتباری		
موفقیت	۰/۱۱۰	-۱/۶۳	-۰/۱۷	۰/۶۸۴	۲/۳۲	۷. امکانات و تجهیزات		
عدم موفقیت	۰<۰/۰۰۱	-۴/۱۹	-۰/۵۶	۰/۸۶۸	۱/۹۳	۸. فرهنگ دانشگاهی		
عدم موفقیت	۰<۰/۰۰۱	-۳/۸۱	-۰/۴۴	۰/۷۶۱	۲/۰۵	۹. الزامات منابع انسانی		

جدول شماره ۷. الزامات برون دانشگاهی تحقق دانشگاه پژوهی از دیدگاه مدیران دانشگاه های دولتی تهران

الزامات برون دانشگاهی	میانگین	انحراف معیار	تفاوت میانگین از ۲/۵	مقدار α	سطح معنی داری	نتیجه آزمون
۱. الزامات فرهنگی	۲/۱۰	۰/۹۷۸	-۰/۳۹	-۲/۶۰	۰/۰۱۳	عدم موفقیت
۲. الزامات اقتصادی	۱/۸۰	۰/۸۷۷	-۰/۶۹	-۵/۱۵	۰<۰/۰۰۱	عدم موفقیت
۳. الزامات قانونی	۱/۸۲	۰/۸۷۳	-۰/۶۷	-۴/۹۸	۰<۰/۰۰۱	عدم موفقیت
۴. اهداف و برنامه های بالادستی	۲/۰۳	۰/۶۴۳	-۰/۴۶	-۴/۵۸	۰<۰/۰۰۱	عدم موفقیت
۵. مکانیزم های حمایتی و تشویقی	۲/۰۲	۰/۷۳۲	-۰/۴۷	-۴/۲۱	۰<۰/۰۰۱	عدم موفقیت

براساس نتایج به دست آمده رتبه دانشگاه های تهران در دستیابی به الزامات درون دانشگاهی و برون دانشگاهی تحقق دانشگاه پژوهی در دانشگاه های تهران در جدول شماره ۸، اشاره شده است.

جدول شماره ۸. وضع موجود میزان موفقیت دانشگاه های دولتی شهر تهران در تحقق الزامات IR

دانشگاه	میانگین	رتبه در بین ۹ دانشگاه مورد نظر
شهید بهشتی	۲/۸۰	اول
خواجه نصیر	۲/۷۰	دوم
تریبیت معلم	۲/۲۶	سوم
تریبیت مدرس	۲/۲۱	چهارم
امیرکبیر	۲/۱۲	پنجم
تهران	۲/۰۵	ششم
عالمه طباطبائی	۱/۰۴	هفتم
الزهراء (س)	۱/۷۹	نهم
شهید بهشتی	۲/۶۵	اول
امیرکبیر	۲/۵۰	دوم
خواجه نصیر	۲/۳۲	سوم
تریبیت مدرس	۲/۲۴	چهارم
صنعتی شریف	۲/۰۱	پنجم
تریبیت معلم	۱/۹۱	ششم

تهران	۱/۸۳	هفتم
عالمه طباطبائی	۱/۷۵	هشتم
الزهراء (س)	۱/۵۱	نهم

با توجه به نتایج جدول ۸، دانشگاه شهیدبهشتی نسبت به سایر دانشگاه‌ها در تحقق این الزامات میانگین بالاتر و در نتیجه رتبه اول و دانشگاه الزهراء (س) دارای پایین ترین میانگین و در نتیجه حائز رتبه نهم می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

امروزه با شتاب‌گیری تغییرات محیطی و ضرورت ارائه خدمات اجتماعی اثربخش توسط دانشگاه‌ها از یک سو، و اهمیت روزافزون کیفیت و تناسب در دانشگاه‌ها از سوی دیگر، ضرورت ایجاد واحد دانشگاه پژوهی در این نهاد اساسی در جامعه، بیش از پیش نمایان گشته است. به تعییری دیگر، دانشگاه نظری هر سازمان دیگری، نیاز به واحدی کلیدی به منظور رصد و سازگاری کارآمد با تغییرات محیط درونی و پیرامونی، شناسایی و تحلیل خطاهای و انحرافات احتمالی نسبت به اهداف و ارائه خدمات تخصصی به جامعه و صنعت و تأمین منابع مالی جدید برای دانشگاه دارد که دیرزمانی است تحت عنوان واحد دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های معتبر جهان مورد توجه قرار گرفته، اما در دانشگاه‌های کشور، کمتر مورد عنایت بوده است. بنابراین در این مقاله تلاش شده است، ضرورت ایجاد واحد دانشگاه پژوهی در دانشگاه‌های کشور تبیین و الزامات اساسی به منظور ایجاد و توسعه آن، شناسایی و تأیید گردد. بر این اساس، ابتدا الزامات اساسی از طریق مطالعه گسترده مبانی نظری و پیشینه پژوهش شناسایی گردید، سپس با استفاده از روش دلفی دو مرحله‌ای، این الزامات مورد جرح و تعدیل قرار گرفت. پس از آن، الزام سیاسی حذف گردید و الزام اعتقاد و مشارکت دانشگاهیان در الزام فرهنگ دانشگاهی ادغام شد. تمامی الزامات - به جز الزام سیاسی - با میانگینی بالاتر از میانگین فرضی (۲/۵) و با امتیاز بالا (بیش از ۷۰ درصد) تأیید گردید. بر اساس نتایج پژوهش، در میان الزامات درون دانشگاهی، الزام فرهنگ دانشگاهی و در ارتباط با الزامات برون دانشگاهی، الزام فرهنگی، اولویت نخست را به خود اختصاص دادند. مدیران دانشگاه‌های تهران الزامات درون و برون دانشگاهی را با میانگینی برابر با ۳/۱۷ در سطحی بالاتر از متوسط (در حد زیاد و خیلی زیاد) تأیید نموده اند. مدیران حوزه‌های

آموزش، پژوهش و اداری- مالی همگی تحقیق IR را برای دانشگاه های ایران ضروری دانسته و این الزامات را از جمله پیش نیازهای اساسی تحقق آن، مورد تأکید قرار داده اند. با توجه به نتایج پژوهش حاضر، بین دیدگاه های دو گروه خبرگان و مدیران در این آزمون، تفاوت معناداری مشاهده نشده است. همچنین در مورد الزامات علمی و حرفه ای، امکانات و تجهیزات از الزامات درون دانشگاهی و مکانیزم های حمایتی و تشویقی، از الزامات برون-دانشگاهی، بین دیدگاه مدیران دانشگاه های تهران، تفاوت مشاهده شده است. نتایج آزمون t ، ناموفق بودن دانشگاه های دولتی تهران در ارتباط با تحقق الزامات فناوری، مدیریتی، ساختاری، فرآیندی، فرهنگ دانشگاهی و منابع انسانی در الزامات درون دانشگاهی، و الزامات اقتصادی، قانونی، اهداف و برنامه های بالادستی و مکانیزم های حمایتی و تشویقی در الزامات برون دانشگاهی را مورد تأیید قرار داده است. به عبارت دیگر، تحقق این الزامات در دانشگاه های دولتی تهران، بسیار پایین تر از حد میانگین، ارزیابی شده است. در ارتباط با الزامات مالی و اعتباری و امکانات و تجهیزات، میانگین به دست آمده، بالاتر از سطح میانگین فرضی(۲/۵) تأیید شده است. علاوه بر آن، دانشگاه شهید بهشتی نسبت به سایر دانشگاه ها، در زمینه تحقق این الزامات میانگین بالاتر، و دارای رتبه نخست و دانشگاه الزهراء (س)، واجد پایین ترین میانگین، و در نتیجه حائز رتبه نهم بوده است.

بررسی الزامات درون و برون دانشگاهی مؤثر بر تحقق دانشگاه پژوهی، تأیید شده توسط خبرگان، با مبانی نظری و نتایج حاصل از مطالعات انجام شده در این حوزه در سطوح ملی و بین المللی انطباق دارد؛ به طوری که الزامات : فرهنگ دانشگاهی، الزامات مدیریتی از سوی محققانی نظیر فراستخواه (۱۳۸۸)، ساکتی (۱۳۸۴)، نایت (۲۰۱۰)، ولکوین (۲۰۰۸)، هاین بائو (۲۰۰۹)، سوآپ (۱۹۹۰)، الزامات ساختاری، فرآیندی و الزامات مالی و اعتباری با نتایج مطالعات محققینی همچون فراستخواه (۱۳۸۸) ساکتی (۱۳۸۴)، نایت (۲۰۱۰) ولکوین (۲۰۰۸)، منابع انسانی، الزامات فناوری ICT، الزامات علمی و حرفه ای امکانات و تجهیزات با نتایج مطالعات فراستخواه (۱۳۸۸)، ساکتی (۱۳۸۴) و سوآپ (۱۹۹۰) انطباق یافته است. الزامات فرهنگی، الزامات قانونی، اهداف و برنامه های بالادستی، الزامات اقتصادی، مکانیزم های حمایتی و تشویقی با نتایج مطالعات فراستخواه (۱۳۸۸)، ساکتی (۱۳۸۴)، هاین بائو (۲۰۰۹)، ولکوین (۲۰۰۸) انطباق دارد.

با عنایت به نتایج حاصل از پژوهش حاضر به ویژه سوالات باز پرسشنامه، در ادامه برخی پیشنهادات در راستای تحقق مفهوم واحد دانشگاه پژوهی در دانشگاه های کشور ارائه می گردد. نخست این که همچنان که اشاره گردید، مهمترین مؤلفه در راستای تحقق دانشگاه پژوهی در دانشگاه های کشور، توسعه فرهنگی مورد نیاز در این زمینه و همچنین ایجاد اعتقاد و باور در میان مدیران دانشگاهی و جلب مشارکت حداثیتی سایر دانشگاهیان در این ارتباط است. نکته دیگر، ایجاد ظرفیتی سازمانی در ساختار دانشگاه های کشور برای «واحد دانشگاه پژوهی» ضروری است که به ابعاد و جنبه های آن در این تحقیق اشاره گردیده است. بنابراین مطلوب است که دانشگاه های کشور به صورت درونزا و با توجه به اختیاراتی که پس از مدت ها از سوی دولت به رسمیت شناخته شده است، به ایجاد چنین ظرفیت سازمانی در تشکیلات اداری و سازمانی خود مبادرت ورزند. در حقیقت، تحقق مفهوم واحد دانشگاه پژوهی در دانشگاه های کشور، نیازمند نگاهی جامع، سیستمی و استراتژیک همراه با برنامه ریزی منسجم و اقدامات هدفمند از سوی متولیان است.

با توجه به متغیرهای متعدد و متنوع و شرایط پیچیده و نامطمئن پیرامون دانشگاه ها در شرایط کنونی، مدیران دانشگاهی ب منظور اداره بهینه این نهاد و اتخاذ تصمیمات اثربخش در این زمینه، نیاز به اطلاعات دقیق، بهروز و کارآمد دارند که واحد دانشگاه پژوهی در این راستا، نقشی محوری بر عهده دارد. بنابراین، با توجه به اهمیت ایجاد پایگاه داده و اطلاعات در توسعه واحد دانشگاه پژوهی و کل سازمان دانشگاه، گسترش پایگاه های فوق از جمله راهکارهای اساسی ب منظور پیداکردن و نضوج این واحدها در دانشگاه های کشور محسوب می شود. از دیگر سو، امروزه دانشگاه ها به دلیل کاهش حمایت ها و منابع مالی دولتی، نیازمند برقراری ارتباط اثربخش با محیط پیرامون و توسعه تعاملات و همکاری های خود با جامعه و صنعت هستند که تأکید بر این امر زمینه های ایجاد و توسعه واحد دانشگاه پژوهی را در دانشگاه های کشور، تسهیل و تسريع می نماید. نکته اساسی دیگر که به مثابه یکی از پیش نیازهای مهم تحقق مفهوم واحد دانشگاه پژوهی نیز در دانشگاه های کشور محسوب می شود، ضرورت توسعه روحیه تصمیم گیری های مبتنی بر پژوهش در میان مدیران دانشگاهی و ارتقای شفافیت و پاسخگویی در ارتباط با تصمیمات و اقدامات انجام شده توسط آنان و همچنین نیاز به اداره نهاد دانشگاه در شرایط کنونی به شیوه ای باز، پویا و اثربخش است از دیگر راهکارهای پیشنهادی، برگزاری نشست ها و میزگردهای

تخصصی و جلسات هماندیشی با حضور معاونان و رؤسای دانشگاه‌ها در این زمینه است، تا بحث در مورد دانشگاه پژوهی به مثابه یکی از دستور کارهای وزارتیں علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی درآید و همچنین در این ارتباط، از متخصصان، خبرگان، صاحب نظران و کارشناسان دارای صلاحیت علمی و حرفه‌ای و واجد تجارت و دانش فنی دعوت به عمل آید تا درباره ابعاد و زوایای مختلف نقش، مأموریت، اهداف و کار ویژه‌های واحد دانشگاه پژوهی و جایگاه سازمانی و چگونگی ایجاد و توسعه آن در دانشگاه‌های کشور، مجموعه راهکارهای تخصصی، کارشناسی شده و قابل اجرا ارائه نمایند.

فهرست منابع

- آراسته، حمیدرضا(۱۳۸۳)، "زادی علمی"، دایره المعارف آموزش عالی، جلد اول، چاپ اول، تهران، بنیاد دانشنامه بزرگ فارسی.
- آراسته، حمیدرضا(۱۳۸۴)، "کامل آموزش عالی؛ تحولات تاریخی و مشکلات پیش روی کشورهای در حال توسعه"، رهیافت، شماره ۳۶.
- انتظاری، یعقوب(۱۳۸۳)، "تحقیقات نهادی رهیافتی برای بهبود بهره وری توسعه دانش در دانشگاه های ایران"، نامه آموزش عالی ، شماره ۱، ۲، ۳ و ۴.
- ساکتی، پرویز(۱۳۸۴)، "معرفی دانشگاه پژوهی، مؤسسه پژوهش و برنامه ریزی آموزش عالی"، نشست پنجم رؤسای دانشگاه ها و مراکز علمی، پژوهش و فناوری.
- فراستخواه، مقصود(۱۳۸۸)، "دانشگاه و آموزش عالی؛ منظرهای جهانی و مسئله های ایرانی" ، تهران، نشری.
- مجلس شورای اسلامی(۱۳۸۳)، "قانون اهداف، وظایف و تشکیلات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تهران" ، دفتر رئیس مجلس شورای اسلامی.
- نورشاهی، نسرین(۱۳۸۴)، "مقایسه تجربیات دانشگاه پژوهی در دانشگاه های ایران و آمریکا"، مؤسسه آموزش عالی، پنجم و دومین نشست رؤسای دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی، پژوهشی و فناوری.
- یمنی دوزی سرخابی، محمد(۱۳۸۲)، "برنامه ریزی توسعه دانشگاهی: نظریه ها و تجربه ها" ، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- Boer, Harry(2005),"principles of good governance: the case of the Netherlands" Available at:
www.skve.it/files/cheps/principlesgovernance de Boer.ppt
- Brown, Jenifer A, (2008),"Institutional Research and External Reporting: The Major Data Seekers"; New Direction for Higher Education, No.141.
- Chambers, Stephen, Louise Greek, Mary(2007), "IR Application: Using Advanced Tools, Techniques, and Methodologies", IR Activities, AIR, Vol.12.
- Hou, Dingyong; Xiao, Liping (2005), "Improving performance by good governance and competitive funding", www.cepes.ro, publicatio/policy.pdf
- Huynh, Bao & Gibbons, Mary France(2009), "Increasing Demands and Changing Institutional Research Roles: How Technology can help",No.143, PP.59-71.

- Knight, William E. (2010), "In Their Own Words: Effectiveness in Institutional Research". Association for Institutional Research, Number 115.
- Leimer, Christina & Geronimo Terkla, Dawn (2009), "Laying the Foundation: Institutional Research Office Organization, Staffing, and Career Development"; New Direction for Higher Education, No.143.
- OECD (1996), "Measuring what People Know: Human Capital Accounting for the Knowledge". OECD.
- Olsen, Deborah (2000), "Institutional Research". New Directions for IR, NO. 111: 103-111, Jossey-Bass. A Wiley Company.
- Peterson, Marvin W.(1999),"The Role of Institutional Research; from Improvement to Redesign" . New Diretion for IR, NO. 104, PP.83-103, US: Jossey-Bass.publishers.
- Rourke, Francis E. & Glenn E. Brooks (1966), "The Mnagerial Revolution in Higher Education". Baltimore, Maryland: The John Hopkins Press.
- Saupe Joe L. & James R. Montgomery (1970), "The Name and Role of Institutional Research". Memo to a College or University .Berkeley, California Association for Institutional Research.
- Terenzini, Patrick, (1999), "On the Nature of Institutional Research and Knowledge and Skills it Requires". New Directions for IR, No.104, PP. 21-29, US: Jossey-Bass.publishers.
- Volkwein, J.Fredericks, (2008), "The Foundations and Evolution of Institutional Research",No. 141, PP. 5-20
- W. Matier ,Michael, Sidle, C .Clinton, J. Hurst, Peter (1994), "How it ought to Be: Institutional Researchs' Roles as We Approach the 21st Century", ERIC.